

Asia: VN/3215/2021

Väliraportti: Vapaa!-Fri! -hanke vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi ikääntyvässä yhteiskunnassa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Latu kiittää mahdollisuudesta lausua ko. väliraportista. Suomen Ladussa tehdään erittäin merkittävällä tavalla vapaaehtoistoimintaa yli 180 jäsenyhdistyksessä ja noin 90 000 jäsenen voimin. Päähuomioina lausumme ensinnäkin, että rahoituksen yhdistyksille on oltava pitkäkestoista, koska vapaaehtoistoiminta tarvitsee resursseja ja vakaata näkymää toimiakseen. Toiseksi on hyvä, että yhdistystoimintaa koskevat säännökset löytyy yhdestä paikasta helposti, mutta emme kannata erillistä yhdistystoiminnan lakia. Kolmanneksi nostamme esille, että niin valtakunnallisesti kuin paikallisesti pitäisi olla parempaa tukea ja ohjausta tarjolla avustusten hakemiseen.

Kommentteja väliraportissa esitettyihin kysymyksiin

- Kysymykset (s. 20):
  - o Minkälaista tukea vapaaehtoiset tarvitsisivat digitaitojen omaksumisessa?

Suomen Ladun (SL) kommentti: Tuen skaala on suuri. Osa tuo yhdistyksen toimintaan uusia juttuja ja uusia taitoja, kun osalle pitää digitaitoja opettaa ihan kädestäpitäen. Ylipäänsä on tärkeää, että yhdistyksessä otetaan huomioon kaikenlaiset digitaitojen osaajat ja että tarjotaan koulutusta digitaitojen lisäämiseksi, että voi toimia yhdistyksessä. Tietyntasoiset digitaidot ovat nykypäivänä kansalaistaitoja, joita on hyödyllistä osata muussakin elämässä kuin yhdistystoiminnassa.

Järjestörahoituksen pysyvyys tärkeää, mikä turvaa vapaaehtoisten kouluttamisen.

- o Miten järjestöjen ja kuntien yhteistyönä voitaisiin kehittää vapaaehtoisten digitaitoja?

Kunta voisi esimerkiksi tarjota alueensa järjestöille yhteistä ja kaikille soveltuvaa yleistä digitaitojen kouluttamista. Tällainen voi olla vaikkapa sosiaalisen median käyttäminen yhdistystoiminnassa.

Monet järjestöjen tarvitsemat kuntien toiminnot, kuten toimintatilojen varaaminen on digitaalisilla alustoilla. Niiden käyttämiseen kuntien tulee järjestötoimijat kouluttaa.

- o Pidättekö tärkeänä, että kuntien, muiden viranomaisten sekä kansalaistoimijoiden väliselle yhteistoiminnalle kriisitilanteissa olisi mietittynä valmiita malleja? Mikä auttaisi tällaisten mallien jalkauttamisessa?

Se on erittäin tärkeää. Mitä paremmin olemme kriisitilanteisiin kaikkinaisesti valmistautuneet sen parempi. Kuten väliraportissa tuodaan esille, niin kansalaistoimijat ovat tärkeässä roolissa kriisitilanteissa toimimisessa.

Jalkauttamisessa auttaisi, että suunnitelmia tehdään niin pitkälle kuin mahdollista yhdessä järjestöjen kanssa. Järjestöillä itsellään on paras tuntemus, minkälaista osaamista ja kokemusta heillä on kriisitilanteissa toimimiseen tarjota.

Roolit kuntien, muiden viranomaisten ja kansalaistoimijoiden välillä pitää olla selvät, mitä hyvä suunnitelmallisuus edistää. Myös eri rooleissa toimimista pitäisi harjoitella.

Monet järjestöt ovat aktiivisia Vapepassa, mikä on tärkeää myös kriisitilanteissa.

- Kysymykset (s. 21):

- o Millaisia toimia järjestöissä tarvittaisiin tai on jo toteutettu, jotta iäkkäät vapaaehtoiset voivat edelleen jatkaa toimijoina?

Jääminen pois järjestön luottamustehtävistä ei tarkoita jäämistä kokonaan pois järjestön toiminnasta. Iäkkäillä vapaaehtoisilla olisi paljon annettavaa järjestölle ilman luottamustehtävissä

olemistakin, kuten toimintakyvyn mukaan kaikenlainen toiminta järjestössä, kouluttaminen tai kokemusten jakaminen nuoremmille toimijoille.

Kaiken kaikkiaan tärkeää, että iäkkäille vapaaehtoisille tarjotaan heitä kiinnostavia tehtäviä järjestössä ja opitaan heidän pitkästä kokemuksestaan.

o Millaista tukea järjestöt tarvitsevat siihen, että iäkkäiden toimijuutta vapaaehtoistoiminnassa voidaan tukea ja monipuolistaa?

Järjestöjä toimii niin monella eri alalla, että jokaisella alalla on tärkeää tehdä toimenpiteitä juuri omalle alalleen. Mutta esimerkiksi infoa ja tutkimuksia iäkkäiden ihmisten vapaaehtoistoiminnasta ja siihen osallistumisesta voisi aktiivisesti järjestöille tarjota.

o Millaisilla keinoilla sujuvoitetaan iäkkäiden siirtymää avun saajasta/kohderyhmään kuuluvasta toimijaksi - tai toisin päin?

Sen kuuleminen, mitä iäkäs ihminen itse haluaa ja mikä hänen toimintakykynsä on, ovat erittäin oleellisia juttuja.

Järjestöissä on tärkeää ymmärtää, miten paljon iäkkäillä ihmisillä on annettavaa järjestöille.

Sujuva ja suunniteltu sukupolvenvaihdos tärkeää, että tieto siirtyy.

- Kysymykset (s. 23):

o Minkälaista apua kaipaatte toimintaanne, jotta nuoria saataisiin houkuteltua mukaan toimintaan?

Kouluissa tavoittaa nuoret laajasti. Olisi tärkeää, että kouluihin pääsisi näyttämään järjestöjen toimintaa.

On tärkeää, että kouluissa puhutaan vapaaehtoistoiminnasta.

o Millä tavoin koulut, oppilaitokset, nuorisotoimi ja muut lasten ja nuorten kanssa toimivat julkisen sektorin tahot voisivat innostaa nuoria osallistumaan vapaaehtoistoimintaan?

Vapaaehtoistoinnasta on puhuttava myönteisesti.

Olisi hyvä järjestää järjestöjen vierailuja, missä toiminta tulee tutuksi.

Nuoria voisi erikseen kutsua johonkin järjestön tapahtumaan ja jos toiminta kiinnostaa, niin ilman pidempää sitoutumista tulla mukaan järjestämään jotain yksittäistä tapahtumaa.

- Kysymykset (s. 25):

o Tulisiko vapaaehtoistoimintaa hyödyntää nykyistä laajemmin yhtenä kotoutumisen keinona ja millä reunaehdoilla?

Kyllä pitäisi, mutta julkiselta sektorilta tulee saada siihen riittävästi tukea, että vapaaehtoiset eivät kuormitu liiaksi.

Yhteistyön koordinointi on kotouttamisessa tärkeää.

o Minkälaisia keinoja on kehitetty eri taustoista tulevien vapaaehtoisten vastaanottamiseksi ja sitouttamiseksi toimintaan?

Suomen Ladussa on esimerkiksi tehty luontoretkiä maahanmuuttajataustaisten ihmisten kanssa.

o Minkälaista tukea järjestöt yms. tarvitsevat siihen, että toiminta olisi vastaanottavaisempaa?

Ihan käytännön tukea, kuten miten kohtaan maahanmuuttajan ja minkälainen vapaaehtoistoinnin kulttuuri eri maissa on, mistä vapaaehtoisia tulee.

Jokaisen järjestön ei tarvitsisi järjestää omaa toimintaa, vaan esimerkiksi vastaanottokeskuksissa järjestöt voisivat esitellä toimintaansa yhdessä.

- Kysymys (s. 28):

- o Näettekö tarvetta sille, että Suomessa selvitettäisiin vapaaehtoistoimintaa koskevan erillislain säätämistä?

Emme näe tarvetta vapaaehtoistoiminnan erillislain säätämiselle, mutta näemme rakenteiden, koordinoinnin, tiedotuksen ja viestinnän tärkeyden vapaaehtoistoiminnalle.

- Kysymys (s. 32):

- o Onko toiminnassanne noussut esiin lainsäädännöstä tai viranomaisvaatimuksista johtuvia haasteita?

Viimeisimpänä on noussut pankkien tiukka tulkinta järjestöjen hallitusten jäsenten taustojen selvittämisestä, mikä lisää vapaaehtoisten tekemään byrokratiaa; pankit ottaneet yhdistyslakia tiukemman linjan.

- Kysymykset (s. 33):

- o Onko Suomi.fi –sivustolla oleva vapaaehtoistoimintaa koskeva alasivusto teille tuttu?

Ei ollut tuttu. Sen markkinointia pitäisi lisätä.

On tärkeää sivusto pysyy samana, että sen tunnettavuus kasvaa vapaaehtoisten keskuudessa.

- o Miten sivuston tunnettavuutta voitaisiin parantaa?

Markkinoimalla sitä suoraan järjestöille ja eri alojen kattojärjestöille.

- Kysymys (s. 35):

- o Tulisiko vapaaehtoistoimintaa hyödyntää johdonmukaisemmin erilaisissa yhteiskunnan toiminnoissa? Missä?

Kyllä tulisi. Vapaaehtoistoimijoilla on paljon erityisosaamista ja esimerkiksi paikallistuntemusta, mitä monissa yhteiskunnan toiminnoissa tulisi hyödyntää entistä enemmän.

Julkisen sektorin tulee ottaa mukaan vapaaehtoistoimijat laajasti koko prosessin ajan erilaisia toimia tai päätöksiä tehtäessä.

Myös erilaisissa järjestöjen käyttämissä olosuhteissa vapaaehtoistoimijoita on tärkeää ottaa mukaan olosuhteiden rakentamiseen, luomiseen ja ylläpitämiseen.

Esimerkiksi näinä aikoina paljon esillä olevaan kriisien varautumiseen vapaaehtoistoimijoita tulisi myös käyttää.

- Kysymykset (s. 37):

- o Miten kehittäisitte vapaaehtoistoimintaa, jos rahoituksen reunaehdot sallisivat nykyistä laajemmin vapaaehtoistoiminnan kehittämisen?

Rahoituksen reunaehdot eivät ole olleet toiminnan kehittämisen esteenä.

- o Estävätkö rahoituksen reunaehdot vapaaehtoistoiminnan kehittämisen?

Emme ole havainneet, että olisi.

- o Mistä saatte tietoa avoimna olevista toimintaanne sopivista rahoitushauista? Onko teillä tiedossa jokin taho, josta voitte tiedustella avoimna olevia rahoitushakuja?

Väliraportissa tuodaan hyvin esille, että järjestöjä tukemaan tarvittaisiin parempaa tukea järjestöille niin valtakunnallisesti kuin paikallisesti niiden rahoitustukiprosesseissa. Esimerkiksi kunnissa tulisi olla henkilö, jonka työtehtäviin kuuluu kunnan alueella olevien järjestöjen auttaminen ja tukeminen avustushakemusten laatimisessa.

- Kysymykset (s. 42):
  - o Onko kunnissa tarvetta kunnan ja kansalaisyhteiskunnan välistä yhteistyötä kokonaisuutena kuvaavalle oppaalle tai muulle koulutusmateriaalille ja mitä materiaalin tulisi sisältää?

Voisi olla paikallaan. Kuntien viranhaltijoita tulisi kouluttaa ymmärtämään järjestöjen erittäin laaja merkitys kunnalle ja kuntalaisten hyvinvointiin.

Oppaan tulisi sisältää ainakin asiaa järjestöjen merkityksestä kunnalle ja siitä, miten tärkeää kunnalle on järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö ja toimia kumppanina niiden kanssa.

- o Minkälaista tukea ja koulutusta tarvitsette yhdistystoiminnan pyörittämiseen ja oletteko saaneet siihen tukea kunnalta tai muilta toimijoilta?

Suomen Latu on tehnyt hyvää yhteistyötä opintokeskus Sivikseltä kanssa.

- Kysymys (s. 42):
  - o Minkälaista yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden ja kansalaistoimijoiden välillä tulisi olla ja missä asioissa?

Väliraportissa on tuotu hyvin esille erilaisia yhteistyön muotoja. Paikallisesti niistä on muodostettava itselle sopivat tavat tehdä yhteistyötä. Tärkeää on, että yhteistyö on tiivistä, järjestöjä aidosti kuullaan ja ne pääsevät vaikuttamaan asioihin.

Hyvinvointialueiden on tärkeää muodostaa järjestöjen kanssa samankaltaisia yhteistyö- ja kumppanuussuhteita kuin kuntien ja järjestöjen välillä on. Järjestöillä on paljon annettavaa esimerkiksi ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi, sekä myös terveyden hoitamisessa esimerkiksi liikuntareseptein.

- Kysymys (s. 44):

- o Minkälaista tukea saatte tai toivoisitte saavanne toimintaanne alueenne verkostojärjestöltä tai neuvottelukunnalta?

Sopivan hankerahoituksen etsimiseen ja hakemusten laatimiseen olisi hyvä saada tukea.

Yhteistyön alueella on oltava hyvin koordinoitua.

- Kysymys (s. 45):

- o Mikä edistäisi mainittujen verkkoalustojen käyttöä kunnissa?

Tiedotusta lisää, mihin on hyvä tilaisuus, kun uudistettu toimeksi.fi -sivusto aukeaa.

Suomen Ladun tarpeisiin verkkoalustoilla pitäisi olla paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen taso, joten Suomen Latu ei ole ollut mukana valtakunnallisissa verkkoalustoissa.

Tiusanen Hannu
Suomen Latu ry